

## **How to Prevent and Combat Sex Trade in Finland**

*In the Light of Practical Experiences from Other European Countries*

Seminar at the Parliament Annex Auditorium (Pikkuparlamentti), Arkadiankatu 3, Helsinki.

Thursday, March 15, 2012 at 9.30 – 15.00

### **Janne Kanerva**

Counsellor of Legislation Janne Kanerva

Ministry of Justice

*Lainsäädäntöneuvos*

*Oikeusministeriö*

*Lainvalmisteluosasto*

### **Oikeusministeriön hallinnonalaan koskevan lainsäädännön tarkastelutarpeet**

Ihmiskauppaa ja törkeää ihmiskauppaa koskevat rikoslain rangaistussäännökset tulivat voimaan elokuun 2004 alussa. Säännökset perustuvat kansainvälisiin velvoitteisiin. Vuonna 2006 säädettiin rangaistavaksi seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö. Mainittu rikos koskee tiettyjen seksuaalipalvelujen ostamista paritusrikoksen tai ihmiskaupparikoksen kohteena olevalta henkilöltä. Ihmiskaupparikoksiin on myös liitetty oikeushenkilön rangaistusvastuu koskien niitä tilanteita, joissa ihmiskauppaa harjoitetaan oikeushenkilön toiminnan puitteissa. Parhailtaan eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys HE 122/2011 vp, joka koskee ihmiskauppaa koskevan vuonna 2005 tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen täytäntöönpanoa Suomessa ja jossa ehdotetaan lainsäädäntöä muutettavaksi niin, että henkilö voidaan määrätä liiketoimintakieltoon, jos hän on liiketoiminnassaan syyllistynyt ihmiskaupparikokseen.

Ihmiskaupparangaistussäännöksiä on toistaiseksi Suomessa sovellettu harvoin. Aivan ilmeisesti Suomella on sama ongelma kuin useilla muillakin valtioilla: on vaikeaa löytää ja tunnistaa ihmiskauppatapauksia ja niiden uhreja. Kysymys on monitahoisesta ongelmasta, johon ei löydy helppoja ratkaisuja.

Jotakin on kuitenkin tapahtumassa. Vuonna 2011 ihmiskaupasta ja törkeästä ihmiskaupasta kirjatut rikosilmoitukset ylittivät selvästi edellisinä vuosina tutkintaan tulleiden ihmiskauppajuttujen määrät. Toistaiseksi on vielä epäselvää, mistä juttujen määrän lisääntyminen johtuu ja minkälaisista ihmiskauppaepäilyistä on kysymys.

Suomessa ihmiskaupan on pitkään katsottu liittyvän ennen kaikkea seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Ihmiskauppa- ja paritusrikosten tekotapojen osittainen päällekkäisyys on johtanut näitä rikoksia koskeviin rajanveto-ongelmiin. Viime aikoina huomio on kuitenkin kääntynyt myös työperäiseen ihmiskauppaan. Tältä osin esiin on noussut erityisesti kansainvälisissä velvoitteissa ja sitä kautta myös rikoslaissa käytetyn ”pakkotyön” käsitteen epäselvyys. Myös ihmiskaupan ja kiskonnantapaisen työsyryjinnän välisen rajan selventämisen tarpeeseen on kiinnitetty huomiota.

Sinäällään havainnot rangaistussäännösten soveltamiskäytännöistä eivät välttämättä osoita säännösten muuttamistarpeita. Tutkittavan rikoksen valintaan voivat vaikuttaa monenlaiset käytännön näkökohdat. Mitenkään poikkeuksellista ei ole myöskään se, että uusien rangaistussäännösten, tässä tapauksessa ihmiskauppaa koskevien, soveltaminen hakee linjaansa ensimmäisten voimassaolovuosiensa aikana. Euroopan unionissa on annettu huhtikuussa 2011 ihmiskauppadirektiivi, joka on korvannut vuoden 2002 puitepäättöksen. Jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 6.4.2013. Direktiivin arvioinnissa on ilmennyt aihetta tarkastella sitä, miten direktiivin 2 artikla ihmiskauppaan liittyvistä rikoksista vastaa rikoslain ihmiskaupparangaistussäännöksiä. Artiklassa mainitaan erikseen kerjääminen ja rikollisen toiminnan hyväksikäyttö. Lisäksi pakkotyöhön, pakolliseen palveluun ja orjuuteen liittyvät sanamuodot ovat jonkin verran muuttuneet puitepäättökseen verrattuna. Osa direktiivin artikloista koskee ihmiskaupan uhrien auttamista ja tukemista, joiden järjestämistä ja muutostarpeita arvioidaan sisäasiainministeriön johdolla toimivassa lainvalmisteluhankkeessa. Muilta osin direktiivin ei ole arvioitu edellyttävän lainsäädäntömuutoksia.

Vaikka Suomen lainsäädäntö edellä todetuin varauksin vastaa kansainvälisten velvoitteiden vaatimuksia, niin tämä ei tarkoita sitä, että ihmiskaupan vastaisessa toiminnassa ei lähinnä kansallisista syistä tarkasteltuna ole parantamisen varaa niin lainsäädännön ja kuin käytäntöjenkin osalta. Oikeusministeriö on marraskuussa 2011 perustanut työryhmän käsittelemään oikeusministeriön hallinnonalan ihmiskauppakysymyksiä. Työryhmän toimikausi päättyy syyskuussa 2012. Sen jälkeen työryhmän mietintö menee lausuntokierrokselle, jonka tulosten perusteella muokataan hallituksen esitys eduskunnalle lainsäädäntömuutoksiksi.

Oikeusministeriön asettaman työryhmän tehtävät ovat seuraavat:

- 1) Ihmiskauppakriminalisoinnin tarkastelu direktiivin valossa ja tarvittavien muutosten valmistelu.
- 2) Ihmiskaupan ja parituksen välistä rajanvetoa koskeva lainsäädännön muutostarpeiden arviointi ja tarvittavien lainsäädäntömuutosten valmistelu.
- 3) Parituksen kohteena olevan henkilön asianomistajuuteen liittyvien kysymysten tarkastelu, mukaan lukien tarve lainsäädännölliseen selkeyttämiseen.
- 4) Ihmiskaupan uhrin suostumuksen oikeudellisen merkityksen tarkastelu, mukaan lukien tarve lainsäädännölliseen selkeyttämiseen.
- 5) Ihmiskaupan ja kiskonnantapaisen työsyryjinnän rajanvetoa koskeva lainsäädännön muutostarpeiden arviointi ja tarvittavien lainsäädäntömuutosten valmistelu.
- 6) ”Pakkotyön” käsitteen ja aseman tarkastelu ihmiskauppakontekstissa.
- 7) Ihmiskaupan uhrien ja heidän läheistensä, todistajien sekä muiden ihmiskaupparikosten käsittelyyn osallistuvien henkilöiden suojeluun liittyvien käytäntöjen tarkastelu sekä käytäntöjä koskevien tarvittavien kehittämissuositusten valmistelu.